

що зміни, внесені до законодавства України відповідають превентивним заходам, застосованим у європейській практиці. Проте, наразі судова практика показує, що вони є не дуже ефективними і потребують уточнення. У зв'язку з цим, пропонуємо наступні варіанти полегшення судам застосування цієї норми. По-перше, шляхом розширеного офіційного тлумачення КСУ нещодавно зміненої ст. 325 ККУ, та роз'яснення практики розмежування кримінальної відповідальності за цією статтею від адміністративної відповідальності за ст. 44-3 КУпАП у відповідній постанові Пленуму ВСУ. По-друге, внесенням законодавцем уточнень до цієї статті ККУ шляхом викладення її у більш чіткій редакції.

Література

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14>.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 17.03.2020 № 530-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/530-20>.
3. Демченко І.С. Щодо «обов'язку допомагати» медичних працівників під час карантину. *Приватне та публічне право*. 2020. Вип. 3. С. 57-62.
4. Про екстрену медичну допомогу: Закон України від 05.07.2012 № 5081-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5081-17>.
5. Могил С.К. Сучасна держава в екстремальних ситуаціях: нормативи, органи, функції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Одеська національна юридична академія. Одеса, 2019. 190 с.

УДК 343.6(043.2)

Бевзюк А.К., здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
м. Одеса, Україна
Науковий керівник: Степаненко О.В., к.ю.н.

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО

Поширеною формою порушення прав людини є домашнє насильство, від якого найчастіше страждають малозахищені верстви населення.

У ХХ столітті активізувалися міжнародні рухи проти дискримінації прав жінок, почалося підняття теми домашнього насильства та захист від нього. У 1993 р. з ініціативи жіночих громадських організацій з'явилися перші публікації, присвячені проблемам насильства в сім'ї. Після того як

Україна стає незалежною та стає членом Ради Європи та ООН, постає питання стосовно впровадження на національному рівні міжнародних стандартів прав людини, серед яких важливе місце посідають міжнародні стандарти запобігання та протидії домашньому насильству. Під впливом таких процесів у 2001 р. було прийнято Закон України «Про попередження насильства в сім'ї».

Україна підписала Стамбульську конвенцію 11 листопада 2011 року, але її не ратифікувала. І хоча Україна зобов'язань на себе досі не взяла, однак Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», який набрав чинності 11.01.2019 р., Кримінальний кодекс України (далі - КК України) доповнено ст. 126-1 «Домашнє насильство».

Відповідно до ст. 126-1 КК України домашнє насильство - це умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи.

У свою чергу, в науковій літературі відмічається, що спірним є розміщення ст. 126-1 у розділі II КК України вказуючи на те, що якщо фізичне і психологічне насильство дійсно спричиняють шкоду переважно життю та/або здоров'ю особи, тобто є безпосереднім об'єктом злочину, то у випадку скоєння економічного домашнього насильства безпосереднім об'єктом можуть виступати право власності, честь, воля, гідність особи, її громадянські права (наприклад, право на освіту, недоторканність житла, підприємницьку діяльність тощо) [1, с. 104].

Щодо систематичності, як ознаки домашнього насильства, то слід зазначити, що систематичність характеризується двома критеріями: кількісним, тобто багаторазовість здійснюваних дій та якісним, тобто взаємозв'язком, поведінки винного щодо конкретного потерпілого чи потерпілих з внутрішньою єдністю. Можна стверджувати, що насильство має систематичний характер, лише за наявності як кількісного так і якісного критерію [2, с. 324].

Із введенням даної норми у КК України почало приводити до багатьох проблем в їх застосуванням. По-перше, ця норма породжує конкуренцію із ст. 173-2 КУпАП яка передбачає адміністративну відповідальність за насильство в сім'ї (а, як відомо, за одне й те саме правопорушення має настати щось одне з двох: або кримінальна або адміністративна відповідальність).

Крім цього, не до кінця зрозуміло те, за якими критеріями визначати настання таких наслідків, як емоційна залежність або погіршення якості життя, оскільки це оціночні поняття.

Також, вчені вказують, що заподіяння удару, побоїв, мордування, тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, незаконне позбавлення волі, заподіяння смерті, жорстоке поводження, інші подібні діяння насильницького характеру, якщо їх вчинено систематично, також є фізичним насильством у розумінні ст. 126-1 КК України, але вони, зокрема і тоді, коли їх вчинено не систематично, потребують додаткової кваліфікації за статтями 121, 122, 125, 126, 135, 136, 146, 115, 120 або іншими КК – залежно від наслідків, які настали, чи інших обставин [3, с. 71]. Проте, ми переконані, що такий підхід суперечить принципу недопустимості подвійного ставлення у вину.

Погоджуємось з О.О. Книженко, що якщо фізичне насильство (з психологічним чи економічним насильством ситуація аналогічна) є складовою ознакою об'єктивної сторони «домашнього насильства», то такі дії додаткової кваліфікації за сукупністю злочинів не потребують [4, с. 50].

Враховуючи вказані проблемні аспекти, підтримуємо сформульовані в науковій літературі [5] правила кваліфікації домашнього насильства: якщо особою вчинено систематичне насильство, яке полягає у вчиненні насильства, що має ознаки кримінального правопорушення передбаченого КК України, що карається менш суворо, ніж санкцією ст. 126-1 КК України, вчинене слід кваліфікувати лише за ст. 126-1 КК України; якщо більш суворо - вчинене потребує додаткової кваліфікації за сукупністю кримінальних правопорушень. Якщо особа за всі діяння вже була притягнута до адміністративної відповідальності за ст. 173-2 КУпАП, то повторне її притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 126-1 КК України, як вчинення систематичних дій є порушенням принципу «non bis in idem».

Література

1. Плутицька К.М. Економічне домашнє насильство як новела у кримінальному законодавстві України. *Вісник Запорізького національного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2018. № 4. С. 101-106.

2. Степаненко О., Агапова К. Кількісний критерій систематичності як ознака домашнього насильства. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 323-327.

3. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України). Київ: Ваіте, 2019. 288 с.

4. Книженко О. Домашнє насильство: проблеми кваліфікації. *Науковий*

часопис Національної академії прокуратури України. 2019. № 2. С. 45-52.

5. Степаненко О.В., Колодін Д.О. Щодо проблем кваліфікації домашнього насильства. *Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 3. С. 343-346.*

УДК 343.9(043.2)

Бобріченко В.В., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
м. Дніпро, Україна
Науковий керівник: Юзікова Н.С., д.ю.н., доцент

СПЕЦІАЛЬНА КОНФІСКАЦІЯ У СУЧАСНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Спеціальна конфіскація є одним із кримінально-правових заходів іншого характеру, який забезпечує законність у нашій державі та повну відповідальність особи за вчинене кримінальне правопорушення – бо яке може бути покарання без вилучення отриманої вигоди від злочину. Та оскільки спеціальна конфіскація є порівняно новим та спірним явищем для українського законодавства, то вона потребує і більшого вивчення.

У ст. 961 Кримінального кодексу України (далі – КК України) надається достатньо ґрунтовне визначення спеціальної конфіскації, тому ми зазначимо основне, зокрема, спеціальна конфіскація – це примусове безоплатне вилучення за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна, у випадках передбачених КК України, у разі вчинення умисного кримінального правопорушення або суспільно – небезпечного діяння [1]. Цікавими аспектами застосування спеціальної конфіскації в Україні є те, що вона може застосовуватися навіть за відсутності обвинувального вироку (що цілком відповідає практиці Європейського суду з прав людини), а також не дивлячись на часті запитання про те, що спецконфіскація може порушувати права власності, в нашому законодавстві встановлюється презумпція, що спеціальна конфіскація не може застосовуватися до майна, яке перебуває у власності добросовісного набувача, а також якщо вона підлягає поверненню власнику (законному володільцю) [1, ст. 962], тобто таким чином забезпечується захист прав 3 осіб, що є не у багатьох кримінальних кодексах світу.

В українському судочинстві існує тенденція, що більшість справ, які пов'язані зі спеціальною конфіскацією, доходять до касаційної інстанції, що може свідчити про неоднаковість розуміння цього кримінально-правового заходу судами України, та необхідність вироблення